

КАФЕДРА БАЯНА ТА АКОРДЕОНА

Оркестровий клас (Оркестр акордеоністів)

Освітній ступінь «Магістр»
Спеціальність 025 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма «Музичне мистецтво»
Акордеон

Курс	1, 2
Семестр	1-3

Статус Обов'язкова

ECTS	14
Годин	420
Практичні	288
Самостійна робота	132

Форма контролю Залік

ПІБ	Черказова Євгенія Іванівна, професорка, завідувачка кафедри баяна та акордеона Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, народна артистка України.
e-mail	cherkazova@ukr.net

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу «Оркестровий клас. Оркестр акордеоністів» - професійна практична підготовка висококваліфікованих оркестрових камерних виконавців, які повинні оволодіти практичними вміннями та навичками гри в оркестрі та керування творчими колективами для подальшої концертно-виконавської, педагогічної та музично-просвітницької діяльності.

Предметом курсу «Оркестровий клас. Оркестр акордеоністів» є зміст та організація оркестрової виконавської діяльності майбутнього викладача, артиста камерного ансамблю та оркестру.

У процесі вивчення курсу «Оркестровий клас. Оркестр акордеоністів» пропонується вирішення наступного комплексу завдань:

- оволодіння професійними навичками оркестрової гри;
- вивчення різноманітного оркестрового репертуару;
- опанування навичками самостійної роботи над музичним твором та оркестровими партіями;
- ознайомлення з принципами формування оркестру акордеоністів;
- розуміння оркестрантами технічних можливостей, специфіки звучання різних музичних інструментів, єдності характеру музики та якості штрихів, принципів звуковидобування;
- вміння досягати творчої єдності в процесі спільного виконання музичного твору та злагоджено вирішувати художньо-музичні завдання разом з іншими учасниками оркестру;
- виховання почуття відповідальності перед партнерами, вимогливості до себе, виконавчої дисципліни;
- виховання творчої самостійності та ініціативності студента;
- розвиток артистичних якостей;

- створення репертуарного фонду та постійне його розширення для майбутньої творчої роботи;

- закріплення навичок, отриманих у класі з фаху.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

Знати:

- основи теорії та методології формування оркестрової виконавської майстерності ;

- основні напрямки розвитку інструментального оркестрового виконавства;

- принципи формування оркестру акордеоністів;

- специфіку динамічного співвідношення звучання інструментів в оркестрі акордеоністів;

- види оркестрових акордеонів, тембральні можливості акустичних та електронних інструментів, ;

- специфіку аранжування для оркестру акордеонів.

Вміти:

- оцінювати в процесі спільного виконання гру партнерів на образно-емоційному, метро-ритмічному та динамічному рівнях та співвідносити з нею свою гру;

- досягати ритмічного та динамічного узгодження в процесі оркестрового виконавства;

- працювати над формуванням оркестрового різностильового репертуару;

Мати навички:

- сумісної ансамблевої роботи над артикуляційними прийомами, інтонацією тощо;

- відчуття єдиного темпоритму, звукового балансу, штрихової єдності ;

- самостійної роботи над музичним твором, у тому числі опрацювання оркестрових партій, їх коригування, аналіз партитури;

- колективного читання нот з аркуша та транспонування;

- прискореного читання вертикальних і горизонтальних нотних структур;

- інтерпретації творів різноманітних стилів та жанрів;

- концертних оркестрових виступів .

Оркестр акордеоністів як творча одиниця досить розповсюджений в Європі та світі . Це один з типових складів концертних камерних колективів, що характеризується своєю мобільністю, особливими тембрами та виразністю.

Склад оркестру акордеоністів включає різновиди акустичних інструментів, що охоплюють усі теситурні моделі оркестрових акордеонів. Також широко застосовуються електронні цифрові акордеони та додаткові споріднені інструменти.

Протягом тривалого періоду ХХ сторіччя створювався та накопичувався репертуар оркестру акордеоністів. Спочатку він складався з аранжувань академічної музики, що включала органні, камерні, симфонічні твори. Поступово поповнювався репертуар різних напрямків. Сучасні можливості інструментів із залученням нових технологій значно розширюють репертуарну палітру, додаючи оригінальні твори сучасних авторів, аранжування саундтреків, авангардні композиції, а також виконання найкращих зразків оригінальних акордеонних творів.

Тому матеріалом курсу є як оригінальний репертуар, так і твори композиторів-класиків, романтиків, сучасних українських та зарубіжних авторів, обробки народних пісень і танців, твори естрадної музики.

Оркестрове виконавство, максимально сприяючи особистісному всебічному і художньому розвитку, і здійснюючись безпосередньо в процесі сумісного музичного дійства, є одним з найбільш пріоритетних принципів музичної педагогіки, глибинних соціокультурних процесів, що відбуваються на різних рівнях комунікативно-психологічного, соціально-політичного, інтелектуального, етико-естетичного та ін. розвитку людства.

Робота музичного колективу включає цілий ряд різних аспектів: темброво-фонічний, просторово-тимчасовий, структурно-жанровий, емоційно-психологічний, комунікативний, філософсько-естетичний, змістовно-композиторський, виконавсько-інтерпретаційний, соціально-історичний. Музичний ансамбль – це феномен спільного існування і функціонування художніх явищ, що характеризується узгодженістю елементів між собою,

гармонійною підпорядкованістю їх цілому та взаємодії оркестрантів з диригентом.

Курс «Оркестровий клас. Оркестр акордеоністів» полягає в опануванні практичних прийомів і навичок оркестрового мистецтва як сукупності різноманітних аспектів оркестрової діяльності та є невід'ємним елементом комплексу дисциплін фахової професійної підготовки акордеоніста.

Оркестр акордеоністів функціонує насамперед як концертний колектив, де керівник готує до виконання різноманітні програми. Окрім цього, колектив є репетиційною базою для студентів, що працюють над реалізацією власних творчих доробків та аранжувань.

Гарна результативна робота оркестру базується на взаєморозумінні та психологічному творчому контакті виконавців та диригента, а також на злагодженому виконанні спільних художніх завдань.

ПЕРЕЛІК МОДУЛІВ ТА ТЕМ

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Вивчення специфіки оркестрової гри.

Формування специфічного виконавського слухо-моторного комплексу уявлень, навичок та умінь.

Тема 1. Підготовча та організаційна робота. Оркестровий розподіл студентів.

Формування річного творчого плану оркестру по семестрах. Підготовка партитур, оркестрових партій, технічного забезпечення. Ознайомлення студентів першого курсу з діяльністю оркестру акордеоністів, розподілення по партіям.

Тема 2. Читання з аркушу, розбір нотного тексту. Повторення частини програми попереднього семестру. Ознайомлення з новим оркестровим репертуаром.

Загальні теоретичні та виконавські завдання. Структурний аналіз нових творів.

Тема 3. Групові заняття з вивчення партій. Робота над штрихами, артикуляцією.

Опрацювання оркестрових партій в групах. Позначення аплікатури, регістрів, міхових штрихів.

Тема 4. Репетиційна робота над технічними складнощами та звуковим балансом. Відпрацювання технічних елементів. Синхронність виконання пасажів. Штрихова культура.

Тема 5. Цілісне виконання творів. Робота над художньою виразністю, агогікою, тембральним забарвленням. Сильність виконання.

Тема 6. Підготовка оркестрової концертної програми. Артистична складова. Концертний виступ.

Змістовий модуль 2.

Перекладення творів епохи бароко та класики.

Вивчення варіаційної форми. Робота над фактурою.

Підготовка атестаційних програм студентів-практикантів.

Тема 7. Організаційна робота. Ознайомлення з новим оркестровим репертуаром. Читання з аркушу, розбір нотного тексту. Повторення частини програми попереднього семестру.

Тема 8. Особливості аранжування творів епохи бароко та класики. Перекладення органного репертуару для оркестру акордеоністів.

Штрихи, особливості артикуляції органних та клавірних творів. Ознайомлення з партитурами аранжувань старовинної музики для оркестру акордеоністів. Вивчення різнохарактерних творів старовинного репертуару, також із можливим залученням додаткових інструментів (клавесин, флейта, українська барокова сопілка)

Тема 9. Вивчення різностильових творів малої форми. Робота над художньою виразністю.

Особливості виконання мініатюри. Рельєфність динамічного процесу та фразування в творах малої форми.

Тема 10. Робота над оркестровою фактурою в творах варіаційної форми. Співвідношення оркестрових партій.

Тема 11. Репетиційний процес студентів-практикантів. Підготовка концертної програми.

Тема 12. Підготовка атестаційних програм студентів-випускників. Повторення семестрової програми. Концертний виступ.

МОДУЛЬ II

Змістовий модуль 3.

Перекладення творів романтичного періоду. Вивчення репертуару XIX-XX століть. Формування відповідного виконавського слухо-моторного комплексу уявлень, навичок та умінь.

Тема 1. Підготовча та організаційна робота. Розподіл виконавців по оркестровим партіям.

Тема 2. Читання з аркушу, розбір нотного тексту. Повторення частини програми попереднього семестру. Ознайомлення з новим оркестровим репертуаром.

Тема 3. Групові заняття з вивчення партій. Робота над штрихами, артикуляцією.

Тема 4. Репетиційна робота над звуковим та тембровим балансом в творах романтичного періоду. Робота над кантиленою. Баланс мелодії та акомпанементу. Робота над інтонаційною виразністю, динамічними нюансами.

Тема 5. Цілісне виконання творів. Робота над художньою виразністю, агогікою, тембральним забарвленням. Стильність виконання.

Тема 6. Підготовка концертної програми. Концертний виступ. Підготовка атестаційних програм студентів-випускників.

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Практичні заняття, самостійна робота.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, Viber, Zoom.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Словесні (бесіди, дискусії, інструктажі); Наочні (демонстрація, ілюстрація); Практичні (самостійна робота, індивідуальна робота); Проблемні (проблемне викладання, частково-пошукове); Інтерактивні (співнавчання, взаємонавчання).

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Попередній контроль – спрямований на виявлення знань, умінь і навичок.

Самоконтроль – самооцінка знань, умінь, навичок.

Поточний контроль – виконання практичних завдань, контрольна перевірка

Підсумковий контроль – проводиться в кінці семестру на заліку з метою оцінки результатів навчання, і в терміни, встановлені навчальним планом. Включає виконання практичного завдання.

Об'єктивність колективної оцінки за виконання практичного завдання з оркестрового класу визначається за параметрами: майстерність спільного виконання, артистизм, інтерпретація, музикальність.

Умови допуску до підсумкового контролю (залік в кінці семестру): виконання навчального плану та успішне виконання всіх запланованих завдань.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього%
1.	Практичні заняття	40
2.	Самостійна робота	40
3.	Залік	20
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів

Сутність оцінювання полягає у перевірці набутих знань і сформованих навичок в опануванні знань під час вивчення предмету. Основними критеріями оцінювання знань студентів є: ступінь усвідомлення навчального матеріалу.

Об'єктивність колективної оцінки за виконання концертної програми визначається виставленням балів по параметрам: артистизм, інтерпретація, самостійність мислення, музикальність, виконавська майстерність.

Студент з оцінкою 90–100 балів «Відмінно» (А) повністю розкрив свої природні виконавсько-сценічні дані: бездоганне виконання оркестрової програми, яке демонструє оволодіння технічними навичками, переконливою інтерпретацією творів найрізноманітніших стилів і жанрів, образно-художнє мислення; активна участь в творчому процесі, виконання сольних партій в оркестрі. Також на оцінку можуть впливати і суб'єктивні чинники, як працездатність, позитивна мотивація навчання, темп неухильного творчого зростання, конкурсні відзнаки та досвід виступів на значних сценах.

Студент з оцінкою 82–89 балів - «Добре» (В) достатньо розкрив свої виконавсько-сценічні дані, володіє технічними, художніми і артистичними прийомами виконання;

Студент з оцінкою 74–81 балів – «Добре» (С) досить майстерно володіє інструментом, виявляє образно-художнє мислення і виконавський темперамент.

Студент з оцінкою 64–73 бали «Задовільно» (D) недостатньо добре володіє виконавсько-інтерпретаторськими навичками та вивченням оркестрового матеріалу.

Студент з оцінкою 60–63 бали «Задовільно» (Е) має проблеми з опануванням окремими технічними складнощами, недостатньо відповідально ставився до оркестрових занять.

Оцінку 35-59 балів «Незадовільно» (FХ) отримують студенти, які недостатньо розкрили свої виконавські можливості.

Оцінку 1-34 бали «Незадовільно» (F) отримують студенти, які не відповідають жодному з вищезазначених критеріїв.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА

Передбачається участь студентів у фестивалях, концертних програмах, благодійних музичних акціях, участь у майстер-класах. Відвідування культурно-мистецьких заходів.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча навчальна програма дисципліни.
2. Нотна література.
3. Мистецтвознавча література з проблем музичного виконавства.
4. Методична література з питань виконавської майстерності.
5. Аудіо- та відеозаписи занять і концертних виступів видатних педагогів та виконавців.

РЕКОМЕНДОВАНА МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА

1. Берегова О. Тенденції постмодернізму в камерних творах українських композиторів 80-90-х років ХХ сторіччя: ситуація прстмодерну (Українське музикознавство- Вип.29, К.,2000)
2. Булибенко Г. Органна транскрипція камерних творів (Луцьк, Волинська обласна книгарня, 2012)
3. Воєводін В. Педагогічні умови становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців в оркестровому класі: Автореферат. К., 2007.
4. Гуменюк А. Українські народні інструменти. К., 1967.
5. Гуменюк А. Інструментальна музика (К.,1972)
6. Давидов М. Енциклопедія виконавського музикознавства. Посібник для вищих навчальних музичних закладів. Київ, 2012.
7. Давидов М. Теоретичні основи перекладення інструментальних творів для баяна. (К., 1997)
8. Давидов М. Основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста). К., 2004
9. Збірник статей «Проблеми камерно-ансамблевого виконавства» (Науковий вісник №87 НМАУ ім.П.Чайковського, К.,2009)

10. Іванов П. Оркестр українських народних інструментів. К., 1981.
11. Ільченко О. О. Народне оркестрове виконавство: аматорство і проблеми художності. К., 1994.
12. Канерштейн М. Питання диригентської майстерності. Київ: Музична Україна, 1980.
13. Коцюба М. Деякі прийоми звуковидобування на баяні. К., 1984
14. Повзун Л. Історія камерних інструментально-ансамблевих жанрів (Одеса, вид. Астропринт, 2013).
15. Семешко А.А. Виконавська майстерність баяніста /Тернопіль, Навчальна книга-Богдан,2009/
16. Сташевський А. Великі жанри в українській музиці для баяна та акордеона/Луганськ, Поліграфресурс,2006/
17. Яшкевич І.А. Особливості оволодіння поліритмією в процесі навчання баяніста / К.,1983/
18. Jerzog A. La fisarmonica: organologia e letteratura /PHYSA, Італія, 1997/
19. Macerollo J.Accordion Resource manual/ Toronto,1980/
20. Monichon P.L' Accordèon/ Lausanne,1985/
21. Mugnoz A. I precursori della Fisarmonica contemporanea /Ephemeria, Italy, 2022/

РЕКОМЕНДОВАНА БАЗОВА І ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

Твори зарубіжних композиторів:

1. Л.Андерсон The Typewriter (Ed.Eckelmann O.)
2. Л.Андерсон Die Ballschoene (Ed.Walter Wild)
3. С.Барбер Adagio for Strings (arr.S.Hippe, Ed.Amusiko)
4. Й.К.Бах Sinfonia B-dur (arr.R.Wurthner, Ed.Preissler)
5. Й.С.Бах Пассакалія та фуга до мінор BWV 582
6. І.Баттістон Movida (Ed.Physa, Italy)
7. І.Баттістон OSTINATO I (Ed.aut.Ivano Battiston, 2012)
8. І.Баттістон OSTINATO II (Ed.aut.Ivano Battiston, 2012)
9. І.Баттістон Perpetuum Polka (Ed.Physa, 2003)
10. Ж.Бізе L'Arlesienne (Ed.Holzschuh)
11. Й.Брамс Allegretto (arr.H.P.Klein, Ed.Hummel Ton)
12. Й.Брамс Ungarischer Tanz 9 (Ed. Purzelbaum)
13. А.Вівальді Концерт F dur для двох флейт та струнного оркестру (аранж.Є.Черказової)
14. А.Вівальді 4 Концерти «Пори року». Літо (Ed.Jetelina)
15. Р.Вюртнер Rapsodie Suisse (Ed.Walter Wild)
16. Р.Вюртнер Ouverture Caprice (Ed. Holzschuh)
17. Р.Вюртнер Schubert Walzer (Ed,Holzschuh)
18. Дж.Вільямс Star Wars. Main Title (Ed.Walter Wild)
19. Р.Гальяно Tango pour Claude (Ed.De Haske)
20. Г.Ф.Гендель Увертюра до ораторії «Judas Maccabaeus» HWV 63 (аранж.Є.Черказової)
21. Г.Ф.Гендель Water Music Suite No.2 in D Major HWV 349 (аранж.Є.Черказової)
22. Г.Гершвін Gershwin Classics (Ed.De Haske)
23. К.В.Глюк Iphigenie in Aulis (Ed.Preissler)
24. А.Гінастера Estancia . Danza final (Ed. Jetelina)
25. А.Дворжак Слов'янський танець №8 (arr.H.Hans M., Ed.Preissler)
26. А.Дворжак Слов'янський танець №10 (Ed.Hauswirth, Preissler)
27. П.Дейро “Argento vivo” (аранж.Є.Черказової)
28. Л.Донорá Sinfonietta “La Veneziana – in stile galante” (Ed.Physa)
29. Д.Еллінгтон-Х.Тізол Caravan (arr.H.Kulzer, Ed.Dux)
30. Г.Ермоса NEOTANGO CONCERTO (arr.Garúa, 2015)
31. Х.Квакереак Transylvania (Ed. De Haske)
32. Х.Квакернак Transylvania Forte (Ed. Amusiko)
33. Х.Квакернак Global Animals (Ed.De Haske)
34. В.Косма “Le Grand Blond” (аранж.О.Микитюка)
35. Е.Лекуона Malagueña (Ed.Peer Music)

36. П.Масканьї Intermezzo Sinfonico /Cavaleria Rusticana/ (Ed.Curt Mahr, Jetelina)
37. П.Масканьї «Le Maschere»-Sinfonia (Ed.Berben)
38. П.Максаньї «Danza Esotica (Ed.Berben)
39. К.Мар Tarantella (Ed.Helbling Musikverlag)
40. П.Маркіна España Cañi (arr.Herbert Kauschka)
41. Е.Морріконе Gabriels Oboe (Ed. Jetelina)
42. В.А.Моцарт «Маленька нічна серенада» (аранж.В.Ходукіна)
43. Symphony No35 KV385 (Ed.De Haske)
44. В.А.Моцарт Fantasie für Orgelwalze K.V.608 (arr.Ernstguido Naumann, Ed.Bote &G.Bock, Berlin, 1953)
45. П.Віньяні” Omaggio a Nino Rota” (Ed.aut P.Vignani)
46. Ж.Оффенбах “Les Larmes de Jacqueline“ (Bearbeitet von Thomas- Mifune, перекл.Є.Черказової)
47. Н.Паганіні-П.Дейро “Il Carnevale di Venezia” (Ed.AMPCO)
48. Й.Пахельбель Kanon D-Dur (Ed.Jetelina)
49. А.П’яццолла Ave Maria
50. А.П’яццолла Concerto Para Quintetto (аранж. Є.Черказової)
51. А.П’яццолла ESCUALO (arr.T. Loderini)
52. А.П’яццолла Libertango (Ed.Gabriele Russ)
53. А.П’яццолла Meditango (аранж. Д.Терещенка)
54. А.П’яццолла Tanti anni prima (Ed.Koelz H.G.)
55. А.П’яццолла Violentango (arr.T. Loderini)
56. Zita from Suite Troileana (Ed. De Haske)
57. Г.М.Родріґес La Cumparsita (arr.G.Hummel, Ed.Hummel Ton)
58. Дж.Россіні Увертюра до опери «Сіньор Брускіно» (Ed.Physa)
59. Дж.Россіні Увертюра до опери «Італійка в Алжирі» (arr.W.Munch, Preissler)
60. Дж.Россіні. Увертюра до опери “Сорока злодійка”(Ed.Holzschuh)
61. М.Сейбер Irische Suite (Ed.Jetelina)
62. М.Сейбер Prelude and Fugue in A minor (Ed.Jetelina)
63. К.Сен-Санс “Danse Macabre” op.40 (Ed.F.Jacobi, De Haske Publications)
64. Г.Телеманн Quartett in G (Ed.Purzelbaum)
65. Дж.Хеллмесберггер “Danze Diabolique” (аранж.В.Кравчука)
66. Дж.Хеллмесберггер Valse Espagnole (Ed.Holzschuh)
67. Й.Штраус Annenpolka Op.117 (Ed.Preissler)
68. Й.Штраус Radetzky -Marsch (Ed.Helbling, 1965 Zürich)
69. Й.Штраус Perpetuum Polka
70. Й.Штраус Увертюра до оперети Летюча миша (аранж. І. Данилова)
71. В.Якобі Sinfonische Suite 2. Satz (Ed.Preissler)

Твори українських композиторів:

1. М.Березовський Симфонія До мажор (аранж.Є.Черказової)
2. Г.Банарюк «Український сувенір» (аранж.Є.Черказової)
3. В.Верменич, обр.О.Лисоконя «Чорнобривці» (аранж.А.Дубини)
4. Г.Гаврилець «Хорал» (перекл.Є.Черказової)
5. А.Гайденко Концерт для Акордеона з оркестром (аранж.Є.Черказової)
6. А.Гайденко На святі Вербунк (аранж.Є.Черказової)
7. А.Гайденко Концертне танго (аранж.Є.Черказової)
8. В.Зубицький «СНАО,МУСНАСНО» Концерт №2 для скрипки з оркестром (перекл.Є.Черказової, авт.вид.Vladimir Zubitsky)
9. В.Зубицький Коломийка (авт.вид.Vladimir Zubitsky)
10. Л. Колодуб Гуцульська рапсодія. (бібл.НМАУ)
11. Л. Колодуб Сюїта “Фрески Софії Київської” (бібл.НМАУ)
12. Л. Колодуб Троїсті музики. (бібл.НМАУ)
13. Л. Колодуб Український диксиленд. (бібл.НМАУ)
14. Б.Лятошинський Прелюдія №3, Op 38 (аранж.Т.Ілюхіна)
15. Л. Ревуцький Козачок. (рукопис, НМАУ)

16. Я.Табачник Концертне танго (аранж.О.Микитюка)
17. І.Шамо «Веснянка», «Танець» з Української сюїти»
18. М. Лисенко. Елегія
19. М. Лисенко. Українська рапсодія №2.
20. А. Штогаренко Гопак з сюїти “Пам’яті Лесі Українки”.

ДЖЕРЕЛА ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

www.accordion.org.ua ; www.muzukr.com ; www.accordions.com ; www.arspoletium.com ;
www.barenreiter.com ; www.imslp.org ; lib.knmau.com.ua ; www.strettamusic.com